

Oponentský posudek na diplomovou práci Ludmily Boháčové:
*Vývoj moderní vizuální komunikace metropolí v ČR, Německu a Rakousku
s ohledem na přístupnost*

- - - - -

Problematika environmentálního designu a projektování wayfinding systémů nabyla u nás na důležitosti spolu s prudkým rozvojem dopravy a rychlým budováním rozsáhlých nákupních komplexů uvnitř ale i vně většiny českých měst. Najednou je třeba v jeden okamžik přehledně navigovat stovky lidí i vozidel a často vznikají problémy, které si dopředu investoři ani projektanti nedokáží včas uvědomit. Odborná veřejnost zase bývá rozdělena podle stavovských hranic – architekti nechtějí spolupracovat s designéry, protože si myslí, že navrhnout wayfinding systémy zvládnou stejně dobře sami, designéři pak zase upřednostňují výtvarnou intuici a neradi si nechávají něco diktovat třeba od techniků – odborníků na ergonomii atd.

Velmi oceňuji, že si Ludmila Boháčová vybrala právě téma diplomové práce související s výše zmiňovanými problémy. Přiznám se, že jsem měl nejprve trochu nedůvěru, jak to zvládne, když nemá za sebou žádné praktické zkušenosti z oboru a nemá ani odborné vzdělání z oblasti designu. Ukázalo se, že tím, jak se snažila velmi precizně popsat co možná nejširší okruh problémů a odborných termínů týkajících se vizuální komunikace a speciálně oblasti wayfinding systémů, získala sama reálnou představu o tom jak to v této oblasti v současné době funguje i nefunguje a alespoň teoreticky si dovede představit, jak to dělat, aby se dospělo k výsledkům, které v praxi budování veřejných prostranství našich měst povedou přinesou co nejméně provozních problémů s orientací uživatelů – chodců nebo řidičů vozidel a jak to vyvážit, aby ani stránka výtvarně-estetická přitom nebyla upozaděna. Přes všechnu již zmíněnou velkorysost v rozsahu zkoumaných problémů se Ludmile Boháčové podařilo udržet celkovou stavbu práce pohromadě a myslím si, že může v budoucnu dobře sloužit jako odborná pomůcka pro pracovníky stavebních úřadů, projekčních kanceláří, ale i samotných designérů. Oceňuji rovněž bohatou škálu odkazů k dalším užitečným informačním zdrojům stejně jako fakt, že Ludmila Boháčová použila ve své práci metodu srovnání, jak jsou vizuální komunikace měst a wayfinding systémy řešeny v okolních zemích, které mají kuturně i historicky k naší zemi blízko. Jejich zkušenosti pak mohou být v praxi dobře uplatnitelné i u nás.

S některými názory autorky diplomové práce však nemohu souhlasit – např. na str. 26 Ludmila Boháčová píše, že “Piktogramy (pro OH v Mexiku), a zároveň celý vizuální styl olympiády, se více proslavily díky svému ovlivnění soudobým op-artem než jakožto skutečně funkční orientační prostředek”. Ve skutečnosti bylo celkové vizuální řešení olympijského značení od Lynce Wymana natolik úspěšné, že vedení města Mexico City si ihned po skončení olympiády u Lynce Wymana objednalo řešení orientačního systému pro městskou dopravu, kde se dosud s velkým úspěchem používá. V nejlidnatější městské aglomeraci na světě žije na prahu 21. století několik miliónů negramotných lidí a obrázková navigace založená na piktogramech odvozených ze skutečných vizuálních dominant okolí jednotlivých zastávek metra umožňuje orientaci i lidem bez znalosti čtení písma. Je to klasický případ dokonalé “přístupnosti” designu, i když pro středoevropana v trochu nepochopitelném kontextu. Vždyť žijeme v prostoru, kde už prakticky od konce 19. století neexistuje negramotnost čtení a psaní písma.

V celé diplomové práci se často vyskytuje výraz “bezpatková písma”, který je používán především laickou veřejností podobně jako např. “malá a velká písmena” nebo “kapitálky” v nesprávném kontextu. V odborné literatuře a mezi typografy se dává přednost výrazu “bezserifová písma” vzhledem k nebezpečí se záměnou s tzv. “patou” písmene. Doporučuji nahlédnout např. na webové stránky typografa Martina Peciny (<http://typomil.com/typofilos/2008/01/patka-versus-pata-konecne-reseni/>), kde celou problematiku velice hezky vysvětluje.

Přiznám se, že nesouhlasím i s názorem, že je výběr londýnských ulic vybavených tolik chváleným orientačním systémem ovlivněný a manipulovaný komerčními zájmy několika firem působících pouze v určitých částech města. Pokud se totiž dívám na londýnský systém jako uživatel – návštěvník města (a pro ty byl systém i primárně určen), rozhodně nepotřebuji, aby byly panely rozmístěny někde na periferii města, kam se jako turista nechystám vydat. A z tohoto hlediska i posuzuji důvody, které vedly realizátory k výběru ulic k osazení jistě ne zrovna levnými orientačními panely.

Rozhodnutí, jaké písmo zodpovědně vybrat pro užití ať už na klasických navigačních tabulích dopravního značení nebo programovatelných LED tabulích je docela “věda”. A toho si je Ludmila Boháčová ve své práci dobře vědoma. Úspěšně skloubit dohromady hledisko estetické s vlivy optickými a provozně-technickými lze jedině za pomoci pečlivého testování. Někdy se dokonce stává, že původně zvolené nebo speciálně pro potřebu určitého projektu vytvořené písmo se musí pro konkrétní aplikaci skoro k nepoznání změnit. Svě by o tom mohl dlouho vyprávět např. tvůrce písma Parisine Jean François Porchez, když připravoval jeho verzi pro LED displeje pařížských autobusů...

Sám Porchez na letošní konferenci TypoBerlin 2015 poukázal na klasický paradox grafického designu. Je známou poučkou, že nejlepší informační design je takový, jenž je neviditelný a o písmu ve veřejném prostoru to platí rovněž. Zároveň při jeho každodenním používání nenápadně vzniká citové pouto s jeho uživateli – v tomto případě obyvateli i návštěvníky Paříže.

To co použil francouzský designér ve vztahu k písmu, platí pro environmentální design a vizuální komunikaci měst i obecně. Často se ukazuje, že kvalitní designér dokáže nejen vytvořit funkční projekt, ale navíc do něho dokáže vnést i cosi navíc, jakousi uměleckou stopu, která potom v návrhu grafického řešení zanechá i originální vizuální esenci určitého místa – města. A tam by měly směřovat všechny současné i budoucí projekty z oblasti vizuální komunikace našich měst.

Je zcela zřetelně vidět, že si Ludmila Boháčová je všech těchto aspektů práce nejen designéra, ale i investora nebo zadavatele projektů dobře vědoma a její diplomová práce to i potvrdila.

Doporučuji diplomovou práci k obhajobě a navrhuji hodnocení Výborně.

doc. Mgr. A. Pavel Noga, ArtD.